

ಭಾಗವತದ ಸಾರತತ್ವ

ಸ್ವಾಮಿ ರಂಗನಾಥಾನಂದ

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಠ ಮತ್ತು ಮಿಷನ್‌ನ ಪರಮಾಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಪಡಮ ಪೂಜ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ ರಂಗನಾಥಾನಂದಜಿಯವರು ೧೯೯೦ರಲ್ಲಿ ನವ ದೆಹಲಿಯ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಸಾರದಾ ಮಿಷನ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ೧೯೯೭ರಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಕತಾದ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷನ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಕಲ್ಚರಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಭಾಗವತದ ಮೇಲೆ ನೀಡಿದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಹೊತ್ತಗೆಯಿಂದ ಈ ಲೇಖನ ಮಾಲೆ ತರ್ಜುಮೆಯಾಗಿದೆ. ಅನುವಾದ ಸಂಪಾದಕರು.

ಪೀಠಿಕೆ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು ಭಕ್ತಿಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿ. ಅದು ಕವಿಗಳಿಗೂ ಸಂತರಿಗೂ ಕಲೆಗಾರರಿಗೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಭಗವಂತನ ಕುರಿತಾಗಿ ಹೇಳುವ ದಾವುದೋ ಅದು ಭಾಗವತ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಸ್ಕಂಧಗಳಿವೆ, ಮತ್ತು ಒಟ್ಟು ಹದಿನೆಂಟು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಶುದ್ಧ ಪ್ರೇಮವೇ ಅದರ ಮುಖ್ಯವಿಷಯ. ಪವಿತ್ರ ಪ್ರೀತಿಯ ಸ್ವರೂಪವೇನು, ಅದನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಧು ಸಂತರು ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರೀತಿಯ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಾರೆ—ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯಗಳು ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಅದರ ಮೊದಲ ಶ್ಲೋಕವೇ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾಗಿದೆ:

ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯ ಯತೋಽನ್ಯಯಾದಿ—

ತರತಶ್ಚಾರ್ಥೇಷ್ಟಭಿಜ್ಞಃ ಸ್ವರಾಟ್

ತೇನೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಹೃದಾ ಯ ಆದಿಕವಯೇ

ಮುಹ್ಯಂತಿ ಯತ್ ಸೂರಯಃ |

ತೇಜೋವಾರಿಮೃದಾಂ ಯಥಾ ವಿನಿಮಯೋ

ಯತ್ರ ತ್ರಿಸರ್ಗೋಽಮೃತಾ

ಧಾಮ್ನಾ ಸ್ವೇನ ಸದಾ ನಿರಸ್ತಕುಹಕಂ

ಸತ್ಯಂ ಪರಂ ಧೀಮಹಿ || ೧.೧.೧ ||

“ಯಾರಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆಯೋ, ಯಾರು ಅದರ ಉಪಾದಾನ ಮತ್ತು ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣಗಳೆರಡೂ ಆಗಿರುವನೋ, ಯಾರು ಸರ್ವಜ್ಞನೋ, ಯಾರು ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಭಾವಾಗಿರುವನೋ, ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಕೂಡ ಯಾವುದರ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಬೆರಗಾಗುತ್ತಾರೋ ಅಂತಹ ವೇದಗಳನ್ನು ಯಾರು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟನೋ, ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಪಂಚಭೂತಗಳು ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಮೂಲಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಯಾಗದಂತೆ

ನೆಲೆಸಿರುವಂತೆ ಯಾರಲ್ಲಿ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕ ಜಗತ್ತು ನೆಲೆಸಿದ್ದರೋ ಯಾರ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಚ್ಯುತಿಯಿಲ್ಲವೋ ಮತ್ತು ಯಾರ ಪ್ರಜ್ಞಾಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸ್ಥಾನವೂ ಇಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಪರಮಸತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತೇವೆ.”

ಈ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೂ ವೇದದ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರ, ಭರ್ಗೋ ದೇವಸ್ಯ ಧೀಮಹಿ—“ನಾವು ಭಗವಂತನ ವೈಭವವನ್ನು ಕುರಿತು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತೇವೆ”—ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಮಂತ್ರದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸತ್ಯಂ ಪರಂ ಧೀಮಹಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಭಾಗವತದ ಗಾಯತ್ರೀ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಪರಮಸತ್ಯ ಯಾವುದು? ಜಗತ್ತು ಯಾವುದರಿಂದ ಬಂದು, ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಮತ್ತು ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಲಯಹೊಂದುವುದೋ ಅದು ಪರಮಸತ್ಯ.

ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಈ ಪರಮಸತ್ಯವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತವೆ. ಅದರ ಸ್ವರೂಪವೇ ಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯ. ಅದು ಅದ್ವಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಾಗವತದ ಪ್ರಕಾರ ಪರಮಸತ್ಯದಿಂದ ಜಗತ್ತು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅದು ಅಸತ್ಯವಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪರಮಸತ್ಯದೊಡನೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವವರೆಗೂ ಅದು ಸತ್ಯವಾಗಿರಲೇಬೇಕು. ಈ ಅರ್ಥವು ಶ್ಲೋಕದ ಯತ್ರ ತ್ರಿಸರ್ಗಃ ಅಮೃತಾ—“ಅದರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಇಡೀ ಜಗತ್ತು ಅಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ”—ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಏಕವೇ ಸತ್ಯ, ಅನೇಕವು ಅಸತ್ಯ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದರೆ, ಅನೇಕದರಲ್ಲಿ ಏಕವನ್ನು ನೋಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಅನೇಕರೂಪದ ಈ ಜಗತ್ತೂ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅಮೃತಾ ಅಂದರೆ ಸತ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಅನೇಕದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇರುವುದರಿಂದ ಜಗತ್ತು ಅಸತ್ಯವಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಹೇಳುವಂತೆ, ಸೊನ್ನೆಗೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಒಂದನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಬರುತ್ತದೆ; ಅನಂತರ ಎಷ್ಟೇ ಸೊನ್ನೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೂ ಅದರ ಬೆಲೆ ಜಾಸ್ತಿಯಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತ ಸೊನ್ನೆಗಳಿಗೂ ಒಂದು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಬೆಲೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ವಿಷಯಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯವೇ ಆ ‘ಒಂದು’ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ಆ ಅನಂತ ಏಕವನ್ನು ಭಾಗವತ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತದೆ. ಆ ಭಗವಂತ

ನನ್ನು ನಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅನೇಕದಲ್ಲಿ ಒಕವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಆಗ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಜಗತ್ತು ಅಪ್ಪುತ ಅಥವಾ ಅಸತ್ಯವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಾರಂಭದ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜೀವನ, ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಅನೇಕದಲ್ಲಿ ಒಕವು ಇರುವುದರಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತು ಅಸತ್ಯವಲ್ಲ ಎಂಬ ಈ ಭಾವನೆಯೇ ಭಕ್ತಿಸಾಧನೆಯ ಮುಖ್ಯ ತಳಹದಿಯಾಗಿದೆ. ಜಗತ್ತು ದಿವ್ಯಗುಣದಿಂದ ಕೂಡಿದದ್ದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವು ಪೂರ್ಣ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಭಾವನೆಯು ಶ್ಲೋಕದ ಯತ್ರ ತ್ರಿಸರ್ಗಃ ಅಮೃತಾ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಂ ಪರಂ ಧೀಮಹಿ—ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ವೇದಾಂತದ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಭಾವನೆ ಆಧುನಿಕ ಖಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಖಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಮೂಲದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡು ವಿಸ್ತಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವುದು ಹಾಗೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಮೂಲವಸ್ತುವಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವುದು. ವೇದಾಂತದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ, “ಒಂದರಿಂದ ಅನೇಕ ಬಂದಿದೆ, ಮತ್ತೆ ಅದು ಒಂದಕ್ಕೇ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತದೆ.” ಒಂದೇ ಅದ್ಭುತ ಸತ್ಯ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮವು ಅನೇಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ—ವೇದಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ ಏಕೋಹಂ ಬಹುಷ್ಯಾಂ, “ನಾನು ಒಬ್ಬನೇ ಇದ್ದೇನೆ, ಅನೇಕವಾಗುತ್ತೇನೆ.” ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವೈವಿಧ್ಯವೂ ಒಂದರಲ್ಲೇ ಲಯಹೊಂದುವುದು. ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನವು ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಮೂಲದ್ರವ್ಯವು ಅತ್ಯಂತ ಸಾಂದ್ರವಾದ ಭೌತವಸ್ತುವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ, ವೇದಾಂತವಾದರೂ ಆ ಮೂಲದ್ರವ್ಯವು ಶುದ್ಧಚೈತನ್ಯ, ಅನಂತ, ಅದ್ವಯ ಬ್ರಹ್ಮ ಅಥವಾ ಆತ್ಮ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇವೆರಡರಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇದೊಂದೇ. ಈ ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕವು “ಆ ಅದ್ವಯ ಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತೇವೆ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆಧುನಿಕ ಖಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರವು ಅತ್ಯಂತಿಕ ಸತ್ಯವು ಚೈತನ್ಯಸ್ವರೂಪ ಎಂಬ ವೇದಾಂತ ಭಾವನೆಗೆ ಸಮೀಪ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಫ್ರೆಡ್ ಹಾಯಲ್ (Fred Hoyle) ಎಂಬ ಖಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನ ಹೊಸ ಪುಸ್ತಕದ ಹೆಸರೇ *The Intelligent Universe* (ಚೈತನ್ಯಮಯ ಜಗತ್ತು) ಎಂದು. ಇದು ವೇದಾಂತದ ಬ್ರಹ್ಮಭಾವನೆಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳ ನಂತರ ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ಶ್ಲೋಕ ಬರುತ್ತದೆ. ಭಾಗವತವು ಶುಕನು ಅಥವಾ ಹಕ್ಕಿಯು ಆಸ್ಥಾದಿಸುವ ಮಾಗಿದ ರಸವತ್ತಾದ ಹಣ್ಣು ಇದ್ದಂತೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶುಕವೆಂದರೆ ಹಕ್ಕಿಯೂ ಹೌದು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸಪುತ್ರನಾದ ಶುಕನೂ ಕೂಡ. ಭಾಗವತವೆಂಬ ಸಿಹಿಹಣ್ಣಿನ ಅಮೃತೋಪಮ

ರಸವು ಕವಿಯೂ ಋಷಿಯೂ ಆದ ಶುಕನ ಬಾಯಿಂದ ಹರಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಈ ಹಣ್ಣಿನ ರಸವನ್ನು ನಾವು ಆಸ್ಥಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತದೆ.

**ನಿಗಮಕಲ್ಪತರೋರ್ಗಲಿತಂ ಫಲಂ
ಶುಕಮುಖಾದಮೃತದ್ರವಸಂಯುತಮ್ |
ಒಬತ ಭಾಗವತಂ ರಸಮಾಲಯಂ
ಮುಹುರಹೋ ರಸಿತಾ ಭುವಿ ಭಾವುಕಾಃ || ೧.೧.೩ ||**

“ರಸಿಕರೂ ಭಾವುಕರೂ ಆದ ನೀವು ಶುದ್ಧ ಪ್ರೀತಿಯ ರಸ ಸಾಗರವೇ ಆಗಿರುವ ಭಾಗವತವನ್ನು ಕುಡಿಯಿರಿ. ಭಾಗವತವು ಶುಕನಿಂದ ತರಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವೇದಕಲ್ಪತರುವಿನ ಮಾಗಿದ, ಅಮೃತೋಪಮ ರಸಫಲ.”

ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಪ್ರೀತಿಯ ಭಾವವಿದ್ದರೆ, ನೀವು ರಸಿಕರೂ ಭಾವುಕರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ನೀವು ಈ ಅಮೃತವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸವಿಯಲು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತೀರಿ. ವ್ಯಾಸತನಯ ಶುಕ ದೇವನು ಅರ್ಜುನನ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ರಾಜ ಪರೀಕ್ಷಿತನಿಗೆ ಈ ಪ್ರೇಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಸ್ತಿನಾಪುರದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಿದನು.

ಈ ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಬ್ದವೂ ಸುಂದರ. ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಾಗವತವು ರಸಂ ಆಲಯಂ—“ರಸಸಾಗರ” ಎಂದು ಇದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ ರಸವೆಂಬುದು ಆನಂದಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದ. ಕಲೆ, ಸೌಂದರ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಆಸ್ಥಾದಿಸುವುದನ್ನು ರಸ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಯಾರು ಆಸ್ಥಾದಿಸಿ ಅನುಭವಿಸಬಲ್ಲರೋ ಅವರು ರಸಿಕರು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ರಸಿಕರಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಭಾಗವತವೆಂಬ ರಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ.

ಈ ರಸ ಯಾವುದು? ಅದು ನಿಗಮಕಲ್ಪತರೋರ್ಗಲಿತಂ ಫಲಂ—ವೇದತರುವಿನಲ್ಲಿ ಅಮೃತರಸದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಕ್ವವಾದ ಹಣ್ಣು ಇದೆ. ಒಂದು ಹಕ್ಕಿ ಬಂದು ಅದರ ರುಚಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅದು ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಆ ಹಕ್ಕಿಯೇ ಶುಕ ದೇವ. ಅನಂತರ ಒಬತ, ಅಂದರೆ ಈ ಅಮೃತೋಪಮ ರಸವನ್ನು ಕುಡಿಯಿರಿ ಎಂದು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ನೀವು ಒಮ್ಮೆ ಕುಡಿದರೆ ನಿಮಗೆ ತೃಪ್ತಿ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ—ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕುಡಿಯಬೇಕು. ನೀವು ಭಾವುಕರಾಗಿದ್ದರೆ (ಭಾವುಕಾಃ), ನಿಮಗೆ ರಸಾಸ್ಥಾದನೆಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೆ, ಈ ಅದ್ಭುತ ಆನಂದಸಾಗರವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಿರಿ. ನೀವು ಅರಸಿಕನ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಕವನವನ್ನು ಓದಿದರೆ ಅವನು ಅದನ್ನು ಮೆಚ್ಚಲಾರ. ಹಾಗೆಯೇ ಯಾರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಇದೆಯೋ ಅವರು ಪ್ರೀತಿಸಾಗರವಾದ ಈ ಭಾಗವತವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಬಲ್ಲರು.

ಶುಕನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹಿರಿಮೆ

ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕವು ಶುಕನ ಬಗ್ಗೆ, ಅವನ ಉನ್ನತ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಜನರು ಅಂಧಕಾರ ಮತ್ತು ಮೋಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಶುಕನು ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಬೆಳಗಲು ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ದೀಪವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿರುವನು.

ಯಃ ಸ್ಥಾನುಭಾವಮಖಿಲಶ್ರುತಿಸಾರಮೇಕಂ
ಆಧ್ಯಾತ್ಮದೀಪಮತಿತೀರ್ಷತಾಂ ತಮೋಽಂಧಮ್ |
ಸಂಸಾರಿಣಾಂ ಕರುಣಯಾಽಪಿ ಪುರಾಣಗುಹ್ಯಂ
ತಂ ವ್ಯಾಸಸೂನುಮುಪಯಾಮಿ
ಗುರುಂ ಮುನೀನಾಮ್ ||೧೨.೨.೩||

“ನಾನು ವ್ಯಾಸಪುತ್ರನಾದ, ಮುನಿಗಳಿಗಲ್ಲ ಗುರುವಾದ ಶುಕನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗುತ್ತೇನೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಅನುಭವದ ಮೂಲಕ ಈ ಗಹನವಾದ ಪುರಾಣರೂಪದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮದೀಪವನ್ನು ಬೆಳಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪುರಾಣವು ಸರ್ವವೇದಗಳ ಸಾರವಾಗಿದೆ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದು ಅಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮೋಹಗಳ ಅಂಧಕಾರದಿಂದ ಹೊರಬರಲು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವವರಿಗಾಗಿ ಅವನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಇದನ್ನು ನೀಡಿದನು.”

ಮುನಿಗಳಿಗಲ್ಲ ಗುರುವಾದ ವ್ಯಾಸಪುತ್ರ ಶುಕನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಏಕೆ? ಶುಕನು ಏನು ಮಾಡಿದ? ಅವನು ಸ್ಥಾನುಭವದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಶ್ರುತಿಸಾರವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಮೂಲಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದನು. ಈ ಸಂಸಾರಿಗಳು ಯಾರಿಂದರೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಸಾಂಸಾರಿಕತೆ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದನ್ನು ಬಯಸದವರು, ಸಂಸಾರವನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗಲು ಬಯಸುವವರು. ಅತಿತೀರ್ಷತಾಂ ತಮೋಽಂಧಂ, ಅಂದರೆ ಅಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮೋಹಾಂಧಕಾರದಿಂದ ಹೊರಬರಲು ಬೆಳಕನ್ನು ಬಯಸುವವರು. ಅಂಥವರಿಗೆ ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಒಬ್ಬ ಭಾಗವತಂ—“ಬಂದು ಈ ಭಾಗವತವೆಂಬ ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿಯಿರಿ” ಎಂದು. ಅವರಿಗೆ ಶುಕನು ಈ ಪುರಾಣಗುಹ್ಯಂ—ಈ ಗಹನ ಪುರಾಣವಾದ ಭಾಗವತವೆಂಬ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ದೀಪವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಕರುಣೆಯಾ ಅಂದರೆ ಕರುಣೆಯಿಂದ ನೀಡುತ್ತಿರುವನು, ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅವನು ಏನನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಶುಕನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಅನನ್ಯ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಡೀ ಭಾಗವತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶುಕನು ಪಠಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಉಪದೇಶ. ಪಠಿಸುತ್ತಿರುವ ಇನ್ನು ಏಳು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಯುವವನಿದ್ದು, ಗಂಗಾತಟದಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಆವೃತನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಆಗ ಶುಕನು ಬಂದು ಭಾಗವತ ಕಥೆ

ಯನ್ನು ಅರುಹುತ್ತಾನೆ. ಶುಕನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಎರಡು ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ.

ಯಂ ಪ್ರಪ್ರಜಂತಮನುಷೇತಮಪೇತಕೃತ್ಯಂ
ದ್ವೈಪಾಯನೋ ವಿರಹಕಾತರ ಆಮುಹಾವ |
ಪುತ್ರೇತಿ ತನ್ಮಯತಯಾ ತರವೋಽಭಿನೇದುಃ
ತಂ ಸರ್ವಭೂತಹೃದಯಂ ಮುನಿಮಾನತೋಽಸ್ಮಿ ||೧೨.೨.೩||

“ಯಾರು ಜ್ಞಾನಾವಸ್ಥೆಯಿಂದಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದಾಗಿನಿಂದಲೇ ಕರ್ತವ್ಯಾತೀತನಾಗಿ ಮನೆ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿಕರನ್ನು ತೊರೆದು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಅಲೆಯುತ್ತ ಹೊರಟನೋ, ಯಾರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅವನ ತಂದೆ ದ್ವೈಪಾಯನವ್ಯಾಸನು ‘ಪುತ್ರ ಪುತ್ರ’ ಎಂದು ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಮರಗಳು ಪ್ರತಿ ಧ್ವನಿಸುತ್ತಿದ್ದವೋ ಮತ್ತು ಅದ್ವೈತಾನುಭವದಿಂದಾಗಿ ಸರ್ವಭೂತಗಳ ಹೃದಯನಾಗಿರುವ ಅಂತಹ ಶುಕಮುನಿಯನ್ನು ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ.”

ಉಪನಯನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ, ಇನ್ನೂ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗನಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಶುಕನು ಮನೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿದನು. ಮಗನ ಅಗಲುವಿಕೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದ ವ್ಯಾಸನು ‘ಪುತ್ರ, ಪುತ್ರ’ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಓಡುತ್ತಾನೆ. ಕಾಡಿನ ತರುಲತೆಗಳೆಲ್ಲ ಅವನ ಆಕ್ರಂದನವನ್ನು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತವೆ.

ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕ ಇನ್ನೂ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ:

ದ್ವೈಪ್ಪಾನ್ಮಯಾಂತಮ್ಪ್ರಾಪ್ತಮಾತ್ಮವಮುಷ್ಯನಗ್ನಂ
ದೇವ್ಯೋ ಹ್ರಿಯಾ ಪರಿಧಧುರ್ನ್ ಸುತಸ್ಯ ಚಿತ್ರಮ್ |
ತದ್ವೀಕ್ಷ್ಯ ಪೃಚ್ಛತಿ ಮುನೌ ಜಗದುಸ್ತವಾಸ್ತಿ
ಸ್ತ್ರೀಪುಂಭಿದಾ ನ ತು ಸುತಸ್ಯ ವಿವಿಕ್ತದೃಷ್ಟೇ ||೧೨.೨.೩||

“ಶುಕನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ದೇವಕನ್ನಿಕೆಯರು ಕೊಳವೊಂದರಲ್ಲಿ ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದ ಶುಕನು ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಕನ್ನಿಕೆಯರು ಶುಕನನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ನಾಚಿಕೆಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನನಂತರ ವೃದ್ಧ ವ್ಯಾಸನು ಉಡುಪನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ದೂರದಿಂದ ನೋಡಿ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಕೂಡಲೆ ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಉಡುಪನ್ನು ಧರಿಸಿದರು. ವ್ಯಾಸನು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಅವರನ್ನು ‘ಯುವಕನು ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ನಿಮಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ, ಈಗ ವಸ್ತ್ರಾನ್ವಿತನೂ ವೃದ್ಧನೂ ಆದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ನಾಚಿಕೆ ಏಕೆ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಉತ್ತರಿಸಿದರು: ‘ಓ ಮುನಿಯೇ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿನೂ ದೇಹ ಬುದ್ಧಿ ಇದೆ. ಆದರೆ ಶುಕನಲ್ಲಿ ದೇಹಭಾವನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಎದುರು ನಮಗೂ ದೇಹಭಾವನೆ ಹೊರಟು ಹೋಯಿತು.’”

ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಪ್ರೀತಿ

ಶುಕನು ನಮ್ಮ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮುನಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು. ಶ್ರೀರಾಮ ಕೃಷ್ಣರು ಶುಕನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ್ದರು ಮತ್ತು ನರೇಂದ್ರನ (ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ) ಸಂಬಂಧವಾಗಿ 'ಇವನು ನನ್ನ ಶುಕ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಶುಕನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಯೋಗ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ. ಹೇಗೆ ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಭಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಭಾಗವತದ ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕ ಉತ್ತರ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅದು ಶುಕನ ಶೀಲದ ಮೇಲೆ ಅದ್ಭುತ ಬೆಳಕನ್ನೂ ಬೀರುತ್ತದೆ:

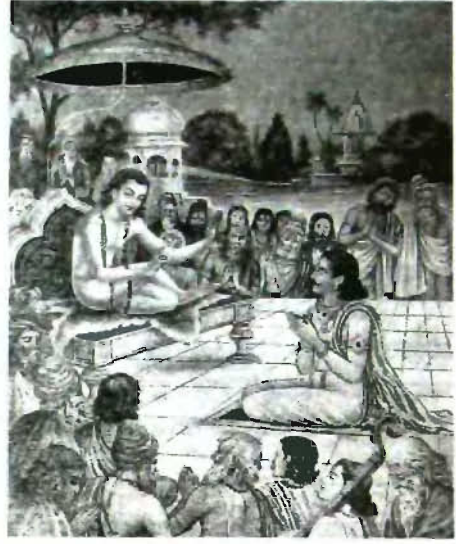
**ಆತ್ಮಾರಾಮಾಶ್ಚ ಮುನಯೋ ನಿಗ್ರಹಾಢಾ ಅಪ್ಯುಕ್ತಮೇ |
ಕುರ್ವಂತ್ಯಪ್ಯತುಕೀಂ ಭಕ್ತಿಮಿತ್ತಂಭೂತಗುಣೋ ಹರಿಃ ||**

೧೭.೧೦

"ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವ ಮುನಿಗಳು ಎಲ್ಲ ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಅವರು ಅಹೈತುಕ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆಕರ್ಷಣೆ ಎಂತಹದೆಂದರೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವವರನ್ನೂ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ."

ಶುಕನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಕ್ತ. ಏಕೆ? ಭಾಗವತವು ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದನ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಭಕ್ತಿಯ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸ್ಥಿತಿ—ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಪ್ರೀತಿ. ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತದೆ ಶುಕನು ಆತ್ಮಾರಾಮ—ಅಂದರೆ ಅವನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖಿಸುತ್ತಾನೆ, ಪ್ರಪಂಚದ ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅವನು ಸುಖವನ್ನು ಕಾಣನು. ಆತ್ಮಾರಾಮಾಶ್ಚ ಮುನಯೋ ನಿಗ್ರಹಾಢಾ ಅಪಿ—ಈ ಮುನಿಗಳು ಆತ್ಮಾರಾಮರಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿದ್ದರೂ. ಉರುಕ್ರಮೇ ಕುರ್ವಂತಿ ಅಹೈತುಕೀಂ ಭಕ್ತಿಮ್—ಎಲ್ಲ ಹೃದಯಗಳ ಆತ್ಮನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಅಹೈತುಕ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹರಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಕ್ತರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಶುಕನಂತಹ ಅಸಾಧಾರಣ ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಭಕ್ತಿ ಅಹೈತುಕೀ, ಅಂದರೆ ಉದ್ದೇಶರಹಿತವಾದುದು, ಏಕಾಂತಿಕವಾದುದು, ಇದು ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಪ್ರೀತಿ. ಅಂಥ ಭಕ್ತ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: "ಭಗವಂತೇ, ನಾನು ನಿನ್ನಿಂದ ಏನನ್ನೂ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತೇನೆ." ಈ ಪ್ರೀತಿಯ ಭಾಗವತದ ಪ್ರಧಾನ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರೀತಿಯ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳನ್ನು ಭಾಗವತ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಪ್ರೀತಿಗೆ ಅನೇಕ ಆಯಾಮಗಳಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದರ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಆಯಾಮವೇ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಪ್ರೀತಿ. ಇಂತಹ ಪ್ರೀತಿ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಇಬ್ಬರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ—ಒಬ್ಬನು ಶುಕ, ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಪ್ರಹ್ಲಾದ. ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನು ಹರಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು

ಪರೀಕ್ಷಿತನಿಗೆ ಭಾಗವತವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವ ಶುಕಮುನಿ

ಹೇಳುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕವು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಹರಿ ಎಂದರೆ ಜನರ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ತನ್ನೆಡೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವವನು. ಅವನು ಸಾಧಾರಣ, ಅಸಾಧಾರಣ ಜನರಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ನಮಗೆ ತಿಳಿದುಬರುವ ಮುಖ್ಯ ಭಾವನೆ.

ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರ—ಸ್ವಾರ್ಥದೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಗವತ್ತೀತಿಯೂ ಉಳ್ಳವರ—ವಿಷಯವೂ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ದೇವತೆಯಿಂದ ಏನನ್ನಾದರೂ ಬಯಸುತ್ತ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಂತಹ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಖಂಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಕ್ತಿಯಿದ್ದರೂ ಅದೂ ದೊಡ್ಡ ಭಾಗ್ಯವೇ. ಅದು ಸ್ವಾರ್ಥಪರವಾಗಿರಬಹುದು, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕವಾಗಿರಬಹುದು, ಆದರೂ ಅದೂ ಪ್ರೀತಿಯೇ. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉನ್ನತವಾದುದಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಮುನ್ನಡೆಯಬೇಕು. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ತೂಕದ ಕಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರವು ಸರಿಮೌಲ್ಯದ ತೂಕದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಭಾಗವತವು ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಶುದ್ಧ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿ್ದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಶುಕನು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಗೌರವದಿಂದ ಎದ್ದುನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಶುಕನು ಕೇವಲ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದ ಯುವಕ, ಆದರೆ ಅವನು ಪರಿಶುದ್ಧನೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವನ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಗೌರವ. ಅನಂತರ ಶುಕನು ಭಾಗವತದ ಕಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ.

(ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ.)